

zlatu obrezano mašno knjigo, ki jo je Nana jemala k maši samo o velikih praznikih, srebrno svetinjico in veliko podobo Križanega.

Ko sta spletna ves luk, je šla Nana krmit svinje, a Tomaž je izvlekel iz gumna voz na lojtrce, položil vanj velik, iz vrbja spleten koš, ki je bil dolg kakor voz, ob straneh visok kakor lojtrce, zadaj precej višji, spredaj brez prečne stranice. V koš je zložil vence. Tri redi ali kakor pravijo v Lukovcih tri „okna“. Potem je pritrdil na voz šotor, polkrožno streho, spleteno gosto iz protja in dolgo kakor voz.

Ko sta se hotela odpeljati, je prišla Tunika in ju prosila, naj jo vzmeta s seboj.

„Predaleč je: Dvakrat tako daleč kakor v Maribor. Šele v nedeljo bomo doma.“

(Dalje prihodnjič.)

† DR. FRAN ZBAŠNIK

Dne 3. februarja je umrl naš najstarejši pripovednik in publicist. Letos dne 1. oktobra bi slavil osemdesetletnico svojega rojstva, ki bi šla najbrž neopaženo mimo nas, zakaj Zbašnik ni silil nikoli v hrupno javnost, zlasti ne kot pisatelj; saj niti svojega imena ni videl rad natisnjene, odtod pri njegovih leposlovnih spisih toliko psevdonomov: Žaljski, Fr. Dolinčan, F. J. Doljan, Malograjski, Fr. Milovršnik, Novus, Fr. Strnad, Jos. Frančič, Fr. Serafin.

Njegovi literarni početki segajo daleč nazaj, še v Stritarjevo dobo. Ko je Stritar leta 1876. obnovil Zvon, mu je sedmošolec Zbašnik na prigovarjanje prijatelja L. Pintarja poslal pet pesniških prvencev, ki so našli v urednikovi listnici obširno oceno z laskavim zaključkom: „Vaše pesmi smo brali s pravim veseljem... Vse kažejo lep, nenavadno lep talent; zdi se nam, ako se ne motimo, da Vas smemo imenovati pravega pesnika, in to ni kar si bodi. Pravi pesniki so redko sejani...“ (272). Pesništvo ga je mikalo že kot dečka, in ko se je začel sam poskušati v stihotvorstvu, je ustvarjal verze z lahkoto. Ker pa ni našel nikdar potrebnega časa, da bi kritično pretehtal, kar je v naglici napisal, zato tudi ni nikomur svojih pesmi ponujal. Tako se je zgodilo, da je v vsej dolgi dobi le bolj slučajno objavil nekaj nad tucat pesmi, med njimi največ trioletov. Vso ostalo, dokaj obilno pesniško žetev pa je čuval zase v beležnicah ter naposled vse pesmi brez izbire izročil plamenom. Sam sodi o njih, da bi se v sedanjih razmerah izdane občutile kot anahronizem, „zakaj: soneti, gazele, trioleti, rondeli, sicilijanke — komu imponira dandanes še kaj takega? Vse ob svojem času!“ —

Dolgotrajna živčna bolezen, dediščina nevesele mladosti, in preobloženost v službi sta bili vzrok, da se je po prvi črtici, „Medailon“, objavljeni 1879 v Poznikovem Slovanskem almanahu, tako pozno spet lotil beletrije, nekako v času, ko se je pri nas že začel oglašati literarni boj med „novostrujarji“ in starejšo generacijo. Zbašnik je bil v sredi med starejšimi in mlajšimi pisatelji. Bil ni nikoli načelen nasprotnik pa tudi ne brezpogojen pristaš kake literarne struje, kombinacija raznih struj se mu je zdela dopustna in celo potrebna;

najmanj simpatičen mu je bil naturalizem. Njegovo dolgoletno sodelovanje pri Mohorjevi družbi tvori poglavje zase. Ker se mu je zdelo, da naši za obmejno slovenstvo tako potrebni družbi primanjkuje dobrih pisateljev, je za njo pisal po intencijah tedanjega odbora „po resničnih dogodkih, priprostemu ljudstvu v pouk in zabavo“ tendenčne povesti vzgojne vsebine. Že njih naslovi dajo slutiti vsebino: Na krivih potih (1893), Čujte in molite, da ne padete v skušnjavo (1894), Kdor ne uboga, ga tepe nadloga (1895), Vas Kot (1896), Boj za pravico (1897), Strašen božični večer (1898), Kako se je rajni Smolnikar trmoglavosti odvadil (1898), Nehvaležen sin (1900), Za srečo; Bog ga je uslišal (1901), Miklova lipa, zgodovinska povest (1903), Pisana mati (1909). Ljudstvo je posebno prve povesti lahko umljivega in zgovornega pripovednika rado čitalo. Istočasno je sodeloval pri Slovenski matici. Ob vsem napornem uradnem delu je v šestih tednih napisal „Z viharja v zavetje. Roman iz življenja preproste deklice“ (1900) s tendenco proti prevelikemu kultu dedičnosti v slovstvu. V njenih publikacijah je še objavil črtici Pastirica (1900) in Lajnar (1901), dramatičen prizor. Sami med seboj in Pogreb, sliko iz življenja koroških Slovencev (1902). A tudi vabilom za sotrudištvo pri drugih revijah se je rad odzival, tako Slovanu (1902 in 1903), Slovenki (1902), Domačem prijatelju (1904 in 1905) i. dr.

V zelo neugodnih razmerah je Zbašnik za Aškercem leta 1903. prevzel uredništvo Ljubljanskega zvona, ker je tako želel dr. Tavčar, njegov šef v deželnem odboru. Že od leta 1896. je v reviji priobčeval črtice, gledališka poročila, dramske prizore, novele in povesti, med njimi tendenčno povest Žrtve (1901, 2. izdaja 1925), pisano ne iz političnih ali strankarskih, temveč iz etičnih nagibov. Ob prevzemu je našel v uredniških predalih razen nekaj pesmi le še Podlimbarskega Potresno povest, ki jo je bila že prej Slovenska matica odklonila in ki jo je bilo treba za Zvon šele prirediti. Kot urednik je bil nasprotnik vseh onih, ki so se postavili na tesnobno stališče kake posamezne struje; zato se ni pomišljal povabiti in privabiti k sodelovanju poleg mlade moderne tudi starejših pisateljev, kakor Trdino, H. Dolenca, drja. Tavčarja. Pogosto krizo v beletriji pa je pod raznimi psevdonimi vztrajno reševal Zbašnik sam. Ko je po sedemletni uredniški tlaki zapustil svojemu nasledniku prazne predale, je ves decenij za javnost umolknil, a tem živahneje se je začel spet literarno udeještvoovati po prevratu. Iz zapuščine svojega pesniško nardarjenega nečaka, žrtve svetovne vojne, je izbral za mladino Drobne pesmi in jim dodal primeren uvod (1922). Pod skupnim naslovom „Motivi iz vojnih časov“ je napisal 23 daljših in krajših slik, ki govore o fizičnem trpljenju, duševnih mukah in moralni propalosti iz dobe svetovne vojne; 17 izmed teh je s posebnimi naslovi objavilo Jutro (1925 in 1926). Postal je marljiv sotrudičnik Domačemu prijatelju (1927 do 1930), Zvončku (1924 do 1932), Odmevom ter priobčeval v Jutru in Slovenskem narodu članke leposlovne in prigodne vsebine.

Zbašnikovo obsežno publicistično delovanje je javnosti le malo znano. Že kot gimnazijec, še bolj pa kot graški jurist je dopisoval političnim listom posebno proti takratnemu nemškutarstvu. Toda v politiki se je že v mlajših letih dvignil preko vsakdanjih strankarskih borb na stališče, da moramo maloštevilni Slovenci predvsem skrbeti za to, da se rešimo pogina. Tako mišljenje je ustrezalo njegovi mehki, miroljubni naravi. Zato se je po mož-

nosti kot nestrancar izogibal domačim sporom in se kot časnikar najrajši bavil z zunanjo politiko in gospodarskimi vprašanji. Ko se je pod deželnim predsednikom Winklerjem ustanovila Slovenska vladna stranka in z njo poluradni Ljubljanski list, mu je Zbašnik iz Kamnika, kjer je bil od jeseni 1883 prideljen okrajnemu glavarstvu kot konceptni praktikant, pošiljal razne, navadno humoristično pobarvane dopise. S Šukljetovim premeščanjem na Dunaj je postal na Winklerjevo željo v uredništvu z mesecem januarjem 1885 Zbašnik njegov naslednik. Branil se je sicer, dokler se je dalo, ker je takoj od začetka čutil, da podjetje ne bo narodni stvari koristilo. Tistikrat so se začeli zanj najbridkejši časi, kajti često se je zgodilo, da je moral, živčno bolan, list skoraj sam napolniti. Po desetmesečnem naporu se je naposled zgrudil pod tem bremenom ter se dal premestiti iz predsedništva deželne vlade k okrajnemu glavarstvu v Postojni. Njegovi želji so ustregli samo ob pogoju, da listu pošilja po tri uvodnike na teden, kar je tudi vestno izpolnjeval, dokler ni list prenehal izhajati. Svoje takratne doživljaje je opisal ne brez humorja pod naslovom „Kako sem jaz služil“ in „Kako je bilo dalje“ v listkih Našega glasa (1921 in 1922). — Vsebinsko tehtni so njegovi temperamentno pisani politični članki, preko sto po številu, ki jih je od 1919 dalje priobčeval v Slovenskem narodu, nekaj tudi v Jutranjih novostih in Jutru. Njegov članek „Kako bi jaz govoril ameriški komisiji“ (Slovenski narod z dne 27. januarja 1919) je bil preveden na angleški jezik. O uradniškem vprašanju je poročal od 1920 v Našem glasu.

Zbašnik je svoje bogate duševne moči preveč drobil, svoje zanimanje obračal na prerazlične stvari, tako med drugim na umetnost in vedo v raznih njenih panogah, na nove tehnične izume in celo na medicino. V tej razdrobljenosti duševnih sil je treba iskati tudi vzroka, da njegovo leposlovno delo ni doseglo umetniške dovršenosti in trajnega uspeha. Šr.

SODOBNI PROBLEMI

ITALIJA IN ABESINIJA

Ko je Italija ustvarila svoje narodno edinstvo, je začela kot pretežno pomorska država misliti, kako bi si pridobila kolonije. Apeninski polotok se steguje proti Afriki kakor nedograjen most čez Sredozemsko morje. Še preden pa se je začela italijanska politična penetracija, se je že širil njen trgovinski vpliv po vsem južnem Sredozemju, zlasti po obalah severne Afrike. Gospodarski razmah, ki ga je spremljala močna italijanska emigracija, je nemalo vplival na kolonialni apetit prvih italijanskih državnikov. Posebno so se ti zagledali v Tunis in Tripolitanijo. Toda ob koncu minilega stoletja so Francozi prehiteli Italijane v Tunisu, Anglija pa je odvedla iz samoljubnih načrtov Italijo k Rdečemu morju, želeč tam ustvariti rivaliteto med Italijani in Francozi, kar bi povečalo varnost pomorske življenjske žile imperija na poti v Indijo.

Tako so prišli Italijani do svoje prve kolonije v Eritreji, ob južnozpadni obali Rdečega morja. Ta kolonija jih je stala ogromno denarja, baje štiri milijarde lir, in mnogo človeških življenj, a koristi niso imeli od nje nobene. Kesneje se je Italija polastila še Somalije ob zapadni obali Indijskega oceana.